

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE TÜRKİYE’DE TARIM VE GIDA GÜVENLİĞİ*

AGRICULTURE AND FOOD SECURITY IN TURKEY IN GLOBALIZING PROCESS. В ПРОЦЕССЕ

ГЛОБАЛИЗАЦИИ В ТУРЦИИ БЕЗОПАСНОСТЬ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА И ПРОДОВОЛЬСТВЕННЫХ ТОВАРОВ

Doç. Dr. Mustafa TALAS**

ÖZET

Son zamanlarda, dünyada küreselleşme adıyla tanımlanan küreselleşme süreci yaşanmaktadır. Tarım ve gıda güvenliği de bu süreçten etkilenmektedir. Bu durum hem tarımsal faaliyet hem de sosyal problemdir.

Bu makalede Türkiye’de tarımın küreselleşmesi ve gıda güvenliğini tartışmaktayız. Türkiye’de ve dünyada işsizlik, suçluluk ekilebilir alanların tehdidi gibi sosyal boyutlu problemler ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tarım, gıda, gıda güvenliği, küreselleşme.

ABSTRACT

Nowadays people has lived the process of turn whose name is globalization in the world. Food security and agriculture have also been affected from this process. This situation is the problem both agricultural activity and social problem at the same time.

In this article,we argue that threat of agricultural globalization and food security in Turkey. There has been occured social problems such as unemployment, guilty, threat of cultivatable areas in the world and Turkey. We will debate this subjects in the same time.

Key Words: Agriculture, food, food security, globalization.

РЕЗЮМЕ

В последнее время, в мире под названием глобализация, живут процесс глобализации. Безопасность сельского хозяйства и продовольственных товаров тоже находится под воздействием этого процесса. Эта ситуация как проблема сельского хозяйства, так и проблема социальная.

* Bu makale, Aksaray Ekoloji 2010 Sempozyumu’nda bildiri olarak sunulmuş metnin genişletilmiş şeklidir.

** Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü–Niğde/TÜRKİYE

В этой статье мы дискутируем на тему глобализация сельского хозяйства в Турции и безопасность продовольственных товаров. В Турции и мире безработность, виновность выходят как социальные проблемы.

Ключевые Слова: Сельское хозяйство, Продовольственные товары, Безопасность Продовольственных Товаров, Глобализация.

Giriş

Sosyal hayatın her alanında bütünsel bir etkiye sahip olan küreselleşme süreci, doğaldır ki çevresel meselelerde ve dolayısıyla tarım ve gıda alanlarında da çok ciddi bir etkiye sahip olmaktadır.

Dünyayı bir baştan bir başa ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel olarak çok yönlü bir biçimde etkisi altına alan küreselleşme olgusu disiplinler arası çalışmalara muhtaç önemli bir dünya sorunudur. Bu bakımdan çevreyi tehdit eden iklimsel değişimler ile birlikte insan faktöründen kaynaklanan gıda güvenliği meseleleri de disiplinler arası çalışmaları gerektiren önemdedir. Bu öneminden dolayı, meselenin bu çalışmada sosyolojik analize tabi tutulmasına gerek duyulmuştur.

İnsanlar gıdada güvenlik kalmadığından, susuzluk tehlikesi yaşadığından ve kıtlık tehlikesi yaşadığından yaşamsal tehdit ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu önemli sorunu üç bölümden oluşan bu çalışmada ele almaktayız. Birinci bölüm küreleşmenin teorik izahı, ikinci bölüm küreselleşme ve tarım, üçüncü bölüm ise gıda güvenliği ve çevre başlıkları şeklinde dizayn edilmiştir.

1.Küreselleşme

Sosyal bilimlerde moda haline gelmiş olan küreselleşme (Kızılcılık 2003: 3; Chase-Dunn, 1999: 185-186), her politik çevreden gazeteci, politikacı ve yönetimle uğraşan düşünce sahipleri için gündemi yakalama sözcüğü (Hirst, Poul ve Thompson - Grahame 2000: 26) ve temel uğraşı alanlarından biri olmasıyla dikkatleri üzerine çekmiş olan bir kavramdır.

Küreselleşme, başka bir deyişle, dünyanın küçülmesi ve tek bir yer olarak algılanma anlayışının yaygınlaşması olarak tanımlanmaktadır (Aslanoğlu 1998: 124-125). Buradaki anlamıyla küreselleşme, dünyanın küresel köy haline gelmesidir (Robertson 1998: 22). Geniş manasıyla, küreselleşme, bugün daha çok Kuzey-Batılı zengin ülkelerin siyasal, toplumsal ve kültürel olarak yoksul ülkeler karşısındaki hegemonyacı üstünlükleri şeklinde kullanılmaktadır. Söz konusu ülkelerin koydukları kurallara uyanların küreselleşme çerçevesi içerisinde değerlendirileceği, uymayanların ise dışlanıp yok sayılacağı mantığı ağırlık kazanmaktadır (Talas 2005: 99-101).

Süreç olarak incelendiğinde, küreselleşmenin aslında pek de yeni olmayıp aşağı yukarı beş yüz yıllık bir maziye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Batılı gezginlerin dünyanın başka taraflarındaki anakaraları keşfi ile başlayan “küreselleşme eğilimi, Afrika’nın köleleştirilmesi, köylülüğün yok edilişi, kentleşme, sanayi devrimi ve ulus devletlerin doğuşu ile gelişen yepyeni bir ekonomik yapının evrensel yayılımının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Meta ilişkilerinin gittikçe yayıldığı, yerel pazarların yabancı pazarlarla eklemlendiği, geleneksel üretim biçimlerinin yok edildiği, üretimin kâr amacına hizmet ettiği ve sermayenin dünya çapında egemen olduğu bu yeni ekonomi, girdiği her pazara kendi sistemini sokmaktadır. Kendinden önce var olanları yok ederek, yok

edemediğini talan ederek, talan edemediğini hor görerek yayılan bu sisteme toplumbilimciler kapitalizm adını vermektedir”(Koç 2003: 52-54). Bir anlamda, yukarıdaki ifadeler ile vurgulanmak istenen gerçeklik, küreselleşmenin tarihinin kapitalizmin tarihi ile özdeşleşmiş olmasıdır (Timur 2004: 11-18). Böylelikle küreselleşme ile anlatılmak istenen şey, şu anda, bir durumdan çok bir zihniyeti ifade eder hale gelmiştir (Keyman-Sarıbay 1998: 7).

Küreselleşme ile ilgili olarak, öncelikle ekonomik alanda kendini gösterdiğinden olsa gerek, ekonomik vurgular ön plana çıkmaktadır. Piyasaların küreselleşmesi ifadesi ile ilk defa sahneye çıkması (Levit 1983: 92-102) bunun en açık örneğini oluşturmaktadır. Bugün için geline nokta, küreselleşme ile ekonomik ve teknolojik rekabet alanlarında meydana gelen son değişimler kastedilmektedir. Bu husustaki genel kanı bilgi teknolojisinin ayrı ayrı ulusal pazarlardan daha çok küresel piyasalarda yaratıldığı şeklindedir. Bu mantığa ayak uyduran milletlerin diğer uluslar, firmalar, birlikler ve diğer menfaat grupları arasındaki dengeyi değiştirdikleri şeklinde ilâve edilecek bir inanış mevcuttur (Chase-Dunn 1999: 186). Küreselleşme ile ilgili analizler incelendiğinde bu türlü yargıların doğruluğunu gözlemek mümkündür.

Kültürel küreselleşme ise, ekonomik anlamdaki küreselleşmeden sonra en etkili küreselleşme konularından birini temsil etmektedir. Bir taraftan küreselleşmenin kendisinin bir kültür ürünü olması, bir başka açıdan da kültürün küreselleşmeden etkilenecek değişime uğraması, kültür ile küreselleşme arasında karşılıklı bir ilişkinin var olduğunu ortaya koymaktadır (Talas 2004: 242).

Bir ideoloji olarak ele alındığında küreselleşme, ne olduğu kadar ne olmadığı bakımından da önemli hale gelen bir kavram olmaktadır. Bu bakımdan küreselleşme her şeyden önce, toplumsal değişimin tek şartı, doğrusal süreci ya da son süreci değildir. Yine, küresel iletişim fırsat ve imkânlarının yaygınlaşması, kültürlerin birbirine doğru mutlak olarak yaklaşarak birleşmesini gerektirmez. En nihayet, küreselleşme kesin olarak milli kültürlerin parçalanması veya yok olması demek de değildir (Gray - John 1999: 81-87).

Yukarıda çok yönlü izahları yapılan küreselleşme kavramı, çok farklı yaklaşımlarla dikkat çekmektedir. Toptan kabul, toptan ret ve arada mesafeli yaklaşanlar şeklinde tavır konulan bu mesele, daha uzun süre gündemdeki yerini işgal edeceğe benzemektedir. Birinciler küreselleşmenin kaçınılmaz bir süreç olduğunu, ikinciler dünyada yaşanan her türlü bunalımın sebebi olduğunu iddia ederken, üçüncü tür yaklaşım sahipleri, böyle bir gerçeği kabul etmekle beraber, her türlü sorunun çözüm yolu olduğu fikrine şiddetle karşı çıkmaktadırlar. (Kaya 2005: 128). Hangi yönden bakılırsa bakılsın, bugün için, bütün sosyal teorikler –Marksistler, Weberciler, dünya sistemleri teorisi taraftarları, fonksiyonalistler ve diğer pek çok çağdaş teorisyenler- küreselleşmenin günümüzün baskın karakterli eğilimi olduğu konusunda birleşmektedirler (Kellner 2010: 9-10).

Sonuç olarak küreselleşme, pazarın mutlak egemenliği, devletin küçülmesi ve özelleştirmenin tamamlanması, uluslararasılaşmış sermayenin sınırsız hareketi şeklinde tanımlanabilir (Şaylan 1995: 208).

Küreselleşmenin teorik izahından sonra çalışmanın ikinci bölümü olan küreselleşme ve tarım konusunu ele almak icap etmektedir.

2. Küreselleşme ve Türk Tarımı

Dünyada ortaya çıkan liberalleşme eğilimlerindeki artış ile birlikte, bugün, Türk tarımı sıkıntılı bir dönemi yaşamaktadır. Bu problemlerin büyük ölçüde küreselleşme süreci ile bağlantılı olduğu söylenebilir. Ayrıca, küreselleşme ile irtibatlandırılacak olan bu

sorunların Türkiye'deki toplumsal yapı için tehdit unsuru içerdiğini de öne sürmek mümkündür (Talas 2009: 114).

Önceleri, tarımsal üretim bakımından dünyada kendi kendine yeten sınırlı sayıdaki ülkelerden biri olarak ifade edilen Türkiye, artık, bu özelliğini kaybetmiştir. Çünkü daha önceleri, Türk tarımı için öngörülen değişimler, günümüzde gerçeklik kazanmıştır. IMF; Dünya Bankası ve AB tarafından savunulan ve uygulamaya konulan bazı politikalar sayesinde, bu kaçınılmaz sonuç ortaya çıkmıştır. Öyle ki, bu durum, Türkiye-AB müzakereleri görüşülürken de farklılığını ortaya koymuştur ve tarım ile ilgili görüşmeler en zorlu konu olmuştur. AB, IMF ve Dünya Ticaret Örgütü tarafından kural haline dönüştürülen (Trade Reforms And Food Security 2006.V) söz konusu politikaların sonucunda, Türkiye, yüksek düzeyde tarım ürünü ithal eden ülkeler kategorisine dâhil olmuştur. Bunun sonucunda ise kırsal bölgelerde yoğun bir işsizlik, tarım arazilerinin atıl hale dönüşmesi, iç göçte artış meydana gelmeye başlamıştır. Bu hadiselerin doğal bir sonucu olarak sosyal sorunlar yaşamda kendini göstermiştir. Sosyal yaşamı olumsuz yönden ve derinden etkilemeye başlayan bu olgunun sadece sektörle ilgisi olanlarca değil toplumun çok değişik kesimlerince de hissedilebilmesi mümkün olmuştur (Ortaş 2008: 1).

Ancak bütün bu değişime rağmen, Türkiye diğer Avrupa ülkelerine göre çok yüksek bir nüfusu tarım sektöründe barındırmaktadır. Yaklaşık olarak Türkiye'de nüfusun üçte biri tarımsal nüfusa dâhil olarak yaşamaktadır. Bundan dolayı, Türkiye'de hem AB ile ilgili politikalarda, hem de bütün diğer politikalarda tarımın çok ağırlıklı bir etkisi olmaktadır. Türk Tarımının nüfusun ağırlıklı kısmını bünyesinde barındırması temel sorunu olmaktadır. Türk tarımının nüfusun yoğun bir kısmını barındırmasının yanında sektör geliri bakımından yüzde sekiz ile onlarda kalması, meta üretiminin küçük olması, toprak dağılımının parçalı olması ve düşük verimlilik gibi özelliklere sahip olması sıkıntılı bir ekonomi sektörü olduğunun göstergeleri olarak dikkat çekmektedir (Arı 2008: 65).

Türk tarımı, Türkiye-AB ilişkileri ile küreselleşme perspektifini ortaya koymaktadır. Çünkü Türkiye'nin tarım sektöründeki yukarıdaki özellikleri AB ile genel politik ilişkileri de etkileyen bir karakterdedir denilebilir. Bir anlamda tarım geliştirilmesi öncelikli sektör olarak öne çıkmaktadır. Türkiye-AB ilişkileri tarım alanında üç yönlü bir gelişme göstermektedir. Bunlar; :tarım ürünlerinin serbest dolaşımı; Türk tarımının Ortak Tarım Politikasına (OTP) uyumu, tarım ürünleri ticaretinde karşılıklı olarak tercihli bir rejim uygulanması (tarım tavizleri) ve işlenmiş tarım ürünleri konuları şeklinde sıralanabilir. Türk Tarımının ortak tarım politikası (OTP)'ye uyumu Türkiye-AB ilişkilerindeki en öncelikli konudur. OTP'ye uyum sağlandığı takdirde, Birlik ile Türkiye arasında tarım ürünleri konusunda serbest dolaşım sağlanacaktır. Bundan dolayı işlenmiş tarım ürünleri (tarım unsuru bakımından) ve karşılıklı tarım tavizleri ile ilgili rejim OTP'ye uyum kapsamına girecektir. Türk tarımının OTP'ye uyumu sonucunda Türkiye ve Toplulukta genel ekonomik ve sosyal yapısal bir rahatlama yaratacaktır. Bunun yanı sıra, doğrudan tarım ile ilgili değişimler yaratacaktır. Bu değişimler, işletme yapısı, üretim, tüketim, fiyat ve pazar politikası, dış ticaret, tarıma bağlı ve dayalı sanayiler, teknoloji kullanımı, verimlilik, üretici gelirleri, kendine yeterlilik, mali politikalar, kırsal, bölgesel ve sosyal politikalar, mevzuat ve kurumsal yapı olmak üzere pek çok konu üzerinde etkili olacaktır (Ortaş 2008: 1-2).

Ortak tarım politikalarına geçişin rakamsal sonuçlarının tutturulması olasıdır. Ancak bunlar çoğunlukla teorik planda kalmaktadır. Bütün bunların uygulamada bir çöküşün ifadesi olduğunu da söyleyebilmek mümkündür. Politikalar geliştirirken uyum süreci göz ardı edilmemelidir Bu yapılmadan budama politikasına benzer yaklaşımlarla değişim yaratılmaya çalışılması telafisi imkânsız sosyal sorunları ortaya çıkarmaktadır. İstatistiksel

uyum belki sağlanabilmekte ve diğer ülkeler ile paralellik arz etmektedir ancak sosyal göstergeler tam bir yıkımı işaret etmektedir (Talas 2009: 115).

Ankara Ticaret Odası (ATO) yaptığı bir araştırmayla sosyal göstergelerdeki çok olumsuz tabloyu net bir biçimde ortaya koymuştur. “ATO, gayri safi milli hasılanın yüzde 11.3'ünü oluşturan, istihdamın ise yüzde 33'ünü barındıran Türk tarımının, yanlış politikalar nedeniyle ecel terleri döktüğünü ileri sürdü. ATO'nun tarım araştırmasına göre, 2003 yılında yüzde 2.5 küçülen tarım sektörü, 2005 yılının ilk çeyreğinde de sıfır büyüme ile yerinde saydı. Kasım 2002 ile Temmuz 2005 döneminde, tarımda üretim girdilerindeki maliyet artışları yüzde 100'ü bulurken, ürün fiyatlarında ise yüzde 30 ile 80 arasında bir gerileme meydana geldi. Tarım ürünlerinin temel girdilerinden mazotta son 2.5 yıllık süreçte yaşanan fiyat artışı, TL bazında yüzde 61.8, dolar bazında ise yüzde 100'ü buldu. Tarımda kendi kendine yetmekle övünen Türkiye'de son 2 yıldaki ithalat artışı yüzde 58.8'e ulaştı. Bu dönemde gübre fiyatlarındaki artış da yüzde 100'ü aşarken, tohumluk, tarım ilacı, sulama ücretleri ve yem fiyatlarındaki artış yüzde 36 ile yüzde 233 arasında değişti. ATO araştırmasında, girdilerdeki bu duruma karşılık, Kasım 2002 ile Temmuz 2005 döneminde bazı ürünlerin piyasa fiyatlarındaki değişim de şu şekilde verildi: Fiyatı artanlar: Buğday yüzde 3.5, mısır yüzde 22.7, ayçiçeği yüzde 12.5, şeker pancarı yüzde 33.6, çay yüzde 82.8, tütün yüzde 8.7, et (karkas) yüzde 25.7 Fiyatı düşenler: Pamuk yüzde 37.5, kuru üzüm yüzde 10.4, kuru incir yüzde 20, beyaz kiraz yüzde 73.3, kayısı yüzde 80, vişne yüzde 57.1, domates yüzde 33.3 Araştırmada, 2002 yılında serbest piyasada 280 bin liraya alıcı bulan buğdayın, bu yıl TMO'nun 365 bin lira fiyat açıklamasına rağmen, ortalama 290 bin liraya satılabildiği vurgulandı ve girdiler ile tarımsal ürün fiyatlarındaki bu gelişmenin, Türk çiftçisini ürettiğine pişman ettiği görüşü savunuldu.” (“ATO Türk Tarımı Ecel Teri Döküyor” 2008: 1).

ATO'nun bu tespitleri, hem tarım nüfusunun azaltılması hem de bir toplumun dayanak noktalarının felç edilmesi anlamına gelmektedir. Dahası toplumda var olan sınıf yapısının doğal sürecinin dışına çıkarılması demektir (Talas 2009: 116).

Tarım alanındaki küreselleşmeyi uluslararası politikaların yalnızca AB ayağı yansıtmamaktadır. Küreselleşme-tarım ilişkisinin liberalleşme eğilimleri ile de yakın ilişkisi bulunmaktadır. Bu hususla ilgili olarak Uruguay Round'u sonrasında Dünya tarım politikalarında hedef olarak ortaya konulan politikalar belirleyici olmuştur. Politika “daha az devlet, daha çok piyasa” yaklaşımıyla özetlenebilen liberal eğilimler şeklinde gelişmiştir 1994'de Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşması'ndan kaynaklanan yükümlülükler bütün ülkeleri etkisi altına alan bir liberal tarım politikası gerçeğiyle karşılaşmışlardır. Avrupa Birliği ülkeleri dâhil, bütün gelişmiş ülkelerde, tarım ürünlerinde bazı liberal tedbirler alınmıştır. Bunlar; dış koruma oranlarında indirimler, ihracat sübvansiyonlarında ve iç destek miktarlarında indirimler şeklindedir. Gelişmekte olan Türkiye gibi ülkeler ise daha az müdahaleci politikalar benimsemek durumunda kalmışlardır. Bu politikalar; kısmen DTÖ Tarım Anlaşması, kısmen kamu finansman kısıtları, esas olarak da Uluslararası Para Fonu (IMF) ile imzalanan Yapısal Uyum Programları'nın gerekleri şeklindedir (Şahinöz 2008: 1). IMF'nin yapısal uyum programları çerçevesinde alınan önlemlerin büyük oranda Cargill ve Pepsico gibi ulusötesi şirketlerin tekeline kuvvetlendiren tarzda olduklarını söylemek mümkündür. IMF önlemleri ise şunlardır: gübre ihracatlarında liberalleşme; yerli üretimde devlet müdahalesinin kaldırılması; gübre dağıtımı, elektrik, sulama ve kredi temini gibi sübvansiyonların sona erdirilmesi; buğday, pirinç, şeker kamışı, pamuk ve yağlı tohum endüstrilerinin korumacılığının sona erdirilmesi (Vandana 2009: 1-2). Tarım için bu tür bir yaklaşım çok yönlü ulusal bir tehdit niteliğindedir. Bu önlemlerin alındığı bir devlette ulusal bir tarım politikasından bahsedilmesi güç olacaktır. Sürdürülebilir kalkınma

açısından bakıldığında ise, bu önlemler, sürdürülebilir kalkınmanın önünde pranga niteliğinde olacaktır (Cocklin ve Dibden: 2).

AB ve liberalleşme süreçlerinin haricinde, tarım politikaları nüfusun beslenme problemi ile bağlantılıdır. Beslenme sorunu dünya nüfusu açısından her geçen gün büyük bir ehemmiyet kazanmaktadır (“Globalisation of agriculture and rising food insecurity” 1-2).

Dünya nüfusunda çok yönlü bir beslenme ya da beslenmeme problemi ortaya çıkmaya başlamıştır. Küresel ısınmanın yoğunlaşmasıyla birlikte iklim değişiklikleri meydana gelmeye başlamıştır. Bunun doğal sonucu olarak temiz içme suyu ve kullanma suyunda azalmalar ortaya çıkmıştır. Buna karşın dünya nüfusunda ise hızlı artış söz konusu olmuştur. Bütün bunların yanı sıra, küresel politikalar uhdesinde zengin uluslar lehine düzenlemeler barındırmaktadır. Bu münasebetle yoksul ülkelerin beslenme sorunları katlanarak büyümektedir. Öyle büyük bir sorun olmaktadır ki, geri kalmış ülkelerin beslenme ya da beslenmeme sorunları katlanılamaz hale dönüşmektedir (Koç 2010: 78-85).

Zengin olsun yoksul olsun önümüzdeki dönemde beslenme sorunu dünyanın önemli güvenlik konularından olacaktır. Bu sebeple gıda güvenliğinin izah edilmesi gerekmektedir.

3. Gıda Güvenliği

Küresel toplumda “birey” ayrıcalıkları ile tanınmakta; ancak aynı birey, hakları ile öncelik kazanmamaktadır. Bu ayrıcalık küresel üyeliktir. Bu üyelik, talepte olan, aranan yeteneklere sahip olan kişilere tanınmakta ve küresel ekonomide işlevsel olduğu takdirde geçerliliği olan bir üyeliktir. Küresellik eşitlik ve adalet ilkeleri açısından da farklıdır. Daha doğru bir ifadeyle küreselliğin eşitlik gibi bir kaygısı bulunmamaktadır. Bunun aksine, neo-liberal anlayış, eşitsizliğin kaçınılmaz olduğunu, açlık ve sefaletten kurtulmanın tek çaresinin piyasanın talep ettiği özelliklere sahip olmaktan geçtiğini, politikaları ve yaşam tarzlarını takip etmekten geçtiğini öne sürmektedir (Koç 2010: 86).

Küreselleşmenin yayılımı oldukça dengesiz bir şekilde meydana gelmektedir. Bu yayılım şu şekilde ifade edilmektedir: “Bazı bölgeler, kentler, mahalleler, bazı gruplar, bazı bireyler küresel pazarlara üyeliğin nimetlerinden alabildiğine yararlanırken, diğerleri gittikçe izole oluyorlar. Neoliberal yenedünya düzeninde gelir dağılımındaki eşitsizlikler hızla artarken piyasalarda da rekabet koşulları azalmakta ve kontrol de hızla kanun yararından kişi yararına yönelmekte. Ancak kişiler arasındaki gelir dağılımındaki eşitsizliklerin arttığı bir dünya düzeninde sağlık, eğitim, konut, beslenme temel insan hak ve özgürlükleri olarak değil gücü yetenin sahip olabileceği ayrıcalıklara dönüşmüş durumdadır. Eğer kârlılık, üretkenlik ve verim kriter olarak alınırsa küresel gıda sistemi insanlık tarihinde üretim ve tüketim düzeyini en üst seviyelere erişirmesi açısından eşsiz olarak görülmelidir. Ama dünya nüfusunun 6.5 milyarı bulduğu günümüzde toplumsal adalet, sürdürülebilirlik ve sağlık ve gıda güvenliği açısından küresel gıda sisteminin açmazını görmemezlikten gelmek tarihsel bir hata olacaktır” (Koç 2010: 86-87).

Tarımsal kriz, açlık, kötü beslenme ve obezite gibi sorunlar incelenirken, sorunun sistemli bir durumu ifade ettiğini görmek gerekir. Bu sorunların kaynağında tarım ve gıda sanayinde meta ilişkilerinin yoğunluk kazanması ve mülkiyetin gitgide yoğunlaşması ve merkezleşmesi, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve buna bağlı bölgesel, etnik ve sınıfsal eşitsizliklerin artışı gibi daha kurumsal ve yapısal nedenlerin yatmakta olduğu anlaşılmaktadır. Modern gıda sistemi, gerek teknolojik gerekse insan kaynakları açısından bu sorunların üstesinden gelecek potansiyele sahiptir. Pek çok gözlemciye göre de, sorun, kaynak yetersizliğinden çok hedef seçiminden kaynaklanmaktadır (Koç 2010: 87). Sorunların doğru teşhisi hem siyasi hem de pratik olarak yapıcı çözümler aramayı

gerektiriyor. Adil ve sürdürülebilir bir gıda sistemi için adil ve sürdürülebilir bir toplumsal yapı gerekmektedir.

Küresel sistemin yukarıda bahsedilen adaletsiz ve eşitlikçi olmayan anlayışı bir anlamda dünyadaki yetersiz beslenmenin ve gıda teminindeki güvensizliğin kaynağı olarak öne çıkmaktadır.

Sonuç

Küreselleşme sürecine girilmesiyle birlikte dünyada tarım ve gıda alanlarında da küresel etkiler gözlemlenmeye başlamıştır. Toprakların insan nüfusunu beslemekte zorlanması karşısında dünyada yeni olarak adlandırılacak bazı zorluklar yaşanmaya başlamıştır.

Yeni sorunların en önemli olanlarından biri gıda güvenliği ve gıda yoksunluğu-gıda bolluğu çelişkisidir. Gıdalar konusunda çevresel bazı tehditler kaynaklı olarak insanların yediği ve içtiği bazı gıda ürünlerinin sağlık konusunda risk taşıyan bir karaktere sahip oldukları söylenebilir. İnsanların fazla kilo almaları, zehirlenme vakılarına maruz kalmaları, kanserojen maddelerin tehdidi altında beslenmeye başlamaları vs. gibi gıda güvenliği konusunda yeni sorunlar ile karşı karşıya kaldıkları söylenebilir.

Ayrıca küreselleşmenin piyasa ekonomisine dayalı rekabetçi anlayışı ile kâr marjını artırmak isteyen anlayışların bir ürünü olarak bazı ürünlerde verim artırıcı bazı tarım politikaları (özellikle genetiği değiştirilmiş ürünler) sayesinde ise insanların yeni bazı risk alanları ile karşılaştıklarını ifade etmek mümkündür.

Şehir bölgelerinin tarım alanlarını tehdit etmesi, orman alanlarını yok etmesi, içilebilir su kaynaklarını kirletmesi; sanayileşmenin etkisiyle de bu tür tehditlerin artması insanların gıda güvenliğini ve beslenme imkânlarını yok etme riski ile karşı karşıya kalmalarını temin etmektedir.

Bu tür riskler insan toplumlarındaki fiziksel ve sosyal çevrede çok yönlü sorunları ortaya çıkaran faktörler olarak günümüz dünya toplumlarının yaşamsal kaynaklarını tehlike sürecine sokmaktadırlar.

KAYNAKLAR

ARI Aylan (2006) “Türkiye’de Tarımın Ekonomideki Yeri ve Güncel Sorunları”, Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi, (2) 9 www.calismatoplum.org/sayi9/aylan_ari.doc ,

ASLANOĞLU Rana (1998) Kent, Kimlik , Küreselleşme, Asa Yayınevi, Bursa

“ATO: Türk Tarımı Ecel Terleri Döküyor”, Tarih:22.03.2008.İnternet adresi: <http://www.habervitrini.com/haber.asp?id=182580>, s.1-2

CHASE-DUNN Christopher, (1999) “Globalization: A World System Perspective”, Journal of World Systems Research, Vol V, 2, s.165-185

COCKLIN Chris-Dibden Jacqui (2009) “Regional Dimensions in National Development:A Perspective from Rural Australia” Alındığı tarih: 13.05.2009 http://www.bitre.gov.au/publications/87/Files/c_cocklin.pdf

“Globalisation of agriculture and rising food insecurity” (2009) Third World Network, E-posta: <http://www.twinside.org.sg/title/food-cn.htm>

GRAY John. (1999) Sahte Şafak, çev. G.Ç. Güven, İstanbul

HIRST Poul ve Thompson, Grahame, (2000) Küreselleşme Sorgulanıyor, Çev. : Ç. Erdem ve E. Yücel, Dost Kitabevi Yay. Ankara

KAYA Yaşar (2005) Sosyal ve Kültürel Değişme, Turan Yayıncılık, İstanbul

KELLNER Douglas; (2010)“Küreselleşme ve Postmodern Dönüşüm”, Dünden Bugüne Küreselleşme, Yerelleşme ve Türkiye kitabı içinde, Çev. Mustafa Talas, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara, s.7-36.

KEYMAN E. Fuat-Sarıbay A. Yaşar (1998) Küreselleşme, Sivil Toplum ve İslâm, Vadi Yay., İstanbul.

KIZILÇELİK Sezgin (2003) Küreselleşme ve Sosyal Bilimler, Anı Yayınları, Ankara.

KOÇ Mustafa (2003) “Küreselleşmenin Sosyolojik Boyutları” Küreselleşme ve Psikiyatri, Türk Tabipler Birliği Yayınları, Ankara, s. 52-63.

KOÇ Mustafa (2010) “Yokluk-Çokluk: Küresel Gıda Sisteminde Parçalanmış Bütünlük”, Dünden Bugüne Küreselleşme Yerelleşme ve Türkiye kitabı içinde, Editörler: Mustafa Talas-Bülent Kara, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara, s.73-91.

LEYIT Theodore (1983) “The Globalisation of Markets”, Harvard Bussiness Review, 61(3), s.92-102.

ORTAŞ İbrahim (22.03.2008) “Neden Ulusal Tarım Kurultayı”, İnternet adresi. http://strateji.cukurova.edu.t/EGITIM/ortas/ortas_tarim_kurultayi.doc r,

ROBERTSON Roland (1998), Küreselleşme: Toplum Kuramı ve Küresel Kültür, (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal), Bilim ve Sanat Yay., Ankara.

ŞAHİNÖZ, Ahmet (22.03.2008) “Türkiye–Ab Müzakere Sürecinde Türk Tarımı”, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1364&id=72, s. 1.

ŞAYLAN, Gencay (1995), Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi, İmge Kitabevi, Ankara.

TALAS Mustafa (2004), “Küreselleşme ve Kültür”, Küreselleşme ve Psikiyatri, Türk Tabipler Birliği Yayınları, Ankara, s.229-244.

TALAS Mustafa (2005), “Küreselleşmenin Sonucu Olarak Türkiye’de Kimlik Krizi”, Tabula Rasa Felsefe-Teoloji Dergisi, Yıl:5, Sayı:14, Mayıs-Ağustos, s.99-115.

TALAS Mustafa (2009), “Türk Tarımının Küreselleşmesi ve Ortaya Çıkardığı Toplumsal Problemler”, ZfWT Vol 1, No 1, s.107-121.

Trade Reforms And Food Security Country Case Studies and Synthesis (2006) Food and Agriculture Organizations of the United Nations, Rome.

VANDANA Shiva (1997), “The Threat of the Globalization of Agriculture” Voluntary Service Overseas (VSO), Alındığı tarih: 13.05.2009, <http://www.hartford-hwp.com/archives/25a/007.html>